

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 vtrum iudicandum sit per suspitiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

thum iudicandi, veniale peccatum incurrere videtur. Procedit namque in actum morale non qualis debet.

¶ Ad dubium autem hoc idem, pro quantum est ad hominem, dicitur, quod auctor secutus alios in libris sententiarum illa dixit, quae post modum in Summa correxit, ut patet hic, & inferius, scilicet in tertia parte, quaestio 64. articulo 6. ut diffusius in quaestione specialiter de hoc declaravimus.

¶ Ad primam autem obiectionem in oppositum dicitur, quod indignè vii officio contingit dupliciter, scilicet privative, & contrarie. Et quod existens in peccato morali vitium officio indignè privative, non autem contrarie, quia scilicet est privatus conditione, quam natus est habere, ut condignè iudicis officio ageret: non autem aliquid contrarium iusto iudici, ut sic, & propterea non oportet quod peccet.

¶ Ad secundam vero dicitur, quod magna differentia est inter vsum potestatis iurisdictionis, & potestatis ordinis: quoniam ad illum non est opus consecratione, istum autem nemo sine consecratione habet. Et propterea alius est iudicium de ministro vniuersi, & alterius de ministro Dei & Ecclesie ad actum sanctae potestatis debet esse sanctus, & de tali loquitur Decretalis illa. Minister autem ad actum iustitiae iurisdictionis quod fit iustus in opere.

¶ Super Quaestione sexagesima articulum tertium.

¶ In articulo 3. ubi assignatur secundus gradus suspicionis, diligenter aduerte, & caueas ne fallaris in illis verbis, Pro certo malitiam alterius aestimat ex leuibus indicij. Potest siquidem dupliciter intelligi, primo, pro eadem vniuersi partis, cum aliqua tamen hesitatione admitta. Se-

AD SECVNDVM dicendum, quod iudex constituitur ut minister Dei, unde dicitur Deuteronomio 1. Quod iustum est, iudicate. & postea subdit: Quia Dei est iudicium.

AD TERTIVM dicendum, quod illi, qui sunt in gradibus peccatis, non debent iudicare eos, qui sunt in eisdem peccatis, vel minoribus, ut Chryl dicit super illud Mat. 7. Nolite iudicare. Et praecipue hoc est intelligendum, quando illa peccata sunt publica, quia ex hoc generatur scandalum in cordibus aliorum. Si autem non sunt publica, sed occulta, & necessitas iudicandi imminet propter officium, potest cum humilitate, & timore vel arguere, vel iudicare. Unde Augustinus dicit in libro de sermone Domini in monte. Si inuenimus nos in eodem vitio esse, congemiscamus, & ad pariter conandum inuitemus. Nec tamen propter hoc homo sic seipsum condemnat, ut nouum condemnationis meritum sibi acquirat: sed quia condemnans alium, ostendit se similiter condemnabilem esse propter idem peccatum, vel simile.

ARTICVLVS III. Vtrum iudicium ex suspitione procedens, sit licitum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod iudicium ex suspitione procedens, non sit licitum. Suspicio enim videtur esse opinio incerta de aliquo malo, unde & Philosophus in 6. Ethic. ponit, quod suspicio se habet & ad verum, & falsum: sed de singularibus contingitibus non potest haberi opinio, nisi incerta. Ergo iudicium humanum sit circa humanos actus, qui sunt in singularibus, & contingitibus, videtur quod nullum iudicium esset licitum, si ex suspitione iudicare non liceret.

¶ 2. Praet. Per iudicium illicitum fit aliqua iniuria proximo: sed suspicio mala in sola opinione hominis consistit, & sic non videtur ad iniuriam alterius pertinere, ergo suspicionis iudicium non est illicitum.

¶ 3. Praet. Si sit illicitum, oportet quod ad iustitiam reducatur, quia iudicium est actus iustitiae, ut dictum est: sed iniustitia ex suo genere semper est peccatum mortale, ut supra habitum est, ergo suspicionis iudicium esset semper peccatum mortale, si esset illicitum, sed hoc est falsum, quia suspensiones vitare non possumus, ut dicitur Augustinus super illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, ergo iudicium suspitionum non videtur esse licitum.

SED CONTRA est, quod Chryl super illud Mat. 7. Nolite iudicare &c. dicit, Dominus hoc mandato non prohibet Christianos delepiciant, & solis plerumque suspicionibus odientes ceteros, & condemnantes.

RESPON. Dicendum, quod sicut Tullius dicit, suspicio importat opinionem mali quando ex leuibus indicij procedit, & contingit ex tribus. Vno quidem modo ex hoc, quod aliquis ex seipso malus est: & ex hoc ipso quasi confitens suam malitiam, facit de alio malum opinari, sicut illud Eccle. 10. In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos aestimat. Alio modo procedit ex hoc, quod aliquis male afficitur ad alterum. Cum enim aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel inuidet ei, ex leuibus signis opinatur mala de ipso: quod vniuersis facilius credit, quod appetit. Tertio modo procedit ex longa experientia, unde Philosophus dicit in 2. Rhet. quod senes sunt maxime suspiciosi, quia multotiens experti sunt aliorum defectus. Prima autem duo suspicionis causae manifeste pertinet ad peruersitatem affectus. Tertia vero causa dimittit rationem suspicionis, in quantum experientia ad certitudinem proficit, quae est contrarium rationis suspicionis. Et ideo suspicio vitium quoddam importat, & quanto magis procedit suspicio, tanto magis est vitiosum. Est autem triplex gradus suspicionis.

PRIMUS quidem gradus est, ut homo ex leuibus indicij de bonitate alicuius dubitare incipiat: & hoc est veniale, & leue peccatum. Pertinet namque ad retentionem humanam, sine qua vita ista non ducitur, ut hinc in glo. super illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. Secundus gradus est, cum aliquis pro certo malitiam alterius aestimat ex leuibus indicij. Et hoc si sit de aliquo grauiter, est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi. Unde Augustinus ibidem subdit. Si ergo suspensiones vitare non possumus, quia homines sumus, iudicia tamen distinctiua firmasque sententias continere debemus. Tertius gradus est, cum aliquis iudex ex suspitione procedit ad aliquem condemnandum, & hoc directe ad iniustitiam pertinet: nisi est peccatum mortale.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in humanis actibus inuenitur aliquid certitudo, non quidem sicut in demonstratiuis, sed sicut quod

Homil. 24. non remotè a prin. to. 2.

D. 261. & 495. & 796. & 965.

Lib. 2. cap. 28. a medio. tom. 4.

D. 759. & 840.

Locis sup. artic. iudicij. Et quol. 12. arti. 25. Lib. 6. c. 3. tom. 5.

Artic. I. 9. 59. arti. 4.

Tract. 90. in Ioann. circa med. tom. 9.

intellectu hoc esse ab illo perpetratum: possunt siquidem omnes...

conuenit tali materię, puta, cum aliquid per idoneos testes probatur.

AD SECUNDVM dicendum, quod ex hoc ipso, quod aliquis mala opinionem habet de alio sine causa sufficienti, indebitè contemnunt ipsius: & ideo iniuriatur ei.

AD TERTIVM dicendum, quod quia iustitia, & iniustitia est circa exteriores operationes, ut dictum est, tunc iudicium suspiciosum directè ad iustitiam pertinet, quando ad actum exteriorem procedit: & tunc est peccatum mortale, ut dictum est. Iudicium autem interius pertinet ad iustitiam, secundum quod comparatur ad exteriori iudicium, ut actus interior ad exteriori: sicut concupiscentia ad fornicationem, & ira ad homicidium.

ARTICVLVS III.

Utrum dubia sint in meliorem partem interpretanda.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod dubia non sint in meliorem partem interpretanda. Iudicium enim

acet quod melius est, quod aliquis frequenter fallatur, habendo bonam opinionem de malo homine, quam quod rarius fallatur habens malam opinionem de aliquo bono: & de illius ratione, quia ex hoc fit iniuria alicui, non autem ex primo. De conclusione quidem, quia iudicium in materia morali ut in pluribus, verum est habendum pro

magis debet esse de eo, quod in pluribus accidit: sed in pluribus accidit, quod aliqui male agant, quia stultorum est numerus infinitus, ut dicitur Eccles. 1. Prone enim sunt sensus hois ad malum ab adolescentia sua, ut dicitur Genes. ergo dubia magis debemus interpretari in malum, quam in bonum.

¶ 2 Præter Aug. dicit, quod ille pie, & iuste vivit, qui rerum integer est aestimator, in neutram partem declinando: sed ille, qui interpretatur in melius quod dubium est, declinat in alteram partem, ergo non est faciendum.

¶ 3 Præter. Homo debet diligere proximum, sicut seipsum: sed circa seipsum homo debet dubia interpretari in peiorem partem, secundum illud Job 9. Verebar omnia opera mea, ergo videtur, quod ea, quæ sunt dubia circa proximos, sint in peiorem partem interpretanda.

SED CONTRA est, quod Roman. 14. super illud, Qui non manducat, manducantem non iudicat, dicitur glo. Dubia in meliorem partem sunt interpretanda.

quod non fit de perfectione intellectus speculativi, est tamen de perfectione intellectus practici. Intellectus enim extensione fit practicus, ut dicitur in tertio de Anima. Patet autem quod dicitur, Et simpliciter: quia ad prudentiam requiritur memoria præteritorum, & intelligentia præsentium, & providentia futurorum. Et ad hominem: Nam auctor inferius in tertia parte, q. 1. artic. primo ad tertium hoc expresse dicit. Constat autem quod iudicium, de quo est sermo, ad intellectum practicum spectat, ergo falli in huiusmodi, contra perfectionem est eius, & prudentia nocet. Et ulterius sequitur, quod imperinenter litera attulit ad propositum, quod cognoscere veritatem contingentium singularium non pertinet ad perfectionem intellectus secundum se, id est speculativi. Nam sermo est de intellectu practico: Tum quia non valet argumentum, Cognoscere veritatem singularium contingentium non pertinet ad perfectionem intellectus, ergo errare circa hæc non est malum intellectus: quoniam error de ratione sua ponit malum in intellectu errante. Sicut non valet, Videre columnas Herculis, non est de perfectione visus: ergo male videre ipsas non spectat ad imperfectionem visus: sed bene valet, ergo carere talium cognitione, non ponit malum in intellectu.

Ad evidentiam huius rei, sciendum est, quod dubia in meliorem partem interpretanda esse, dupliciter intelligi potest, scilicet negativè, & positivè. Et si intelligatur negativè, sensus est, quod dubia non sunt in deterioerem partem interpretanda: & sic intellecta hæc propositio est verissima, ac certissima. Et propter hunc sensum Dominus negativè præcepit Matth. 7. Nolite iudicare, & Apostolus ad Corinth. Qui non manducat, manducantem non iudicat. Et dum negativè servatur hæc regula, fit, ut si quando occurrat factum dubij iudicij de proximo, in eadem persistamus opinione de illo proximo, in qua prius eramus. Verbi gratia. Habebam Ioannem pro viro sobrio, inuenio postmodum ipsum bene comedentem, & bibentem, non moueor ex hoc facto ad iudicandum, quod necessitate ductus sancte facit, quod esset in meliorem partem interpretari: nec ad dubitandum de sobrietate eius, quod esset in peiorem partem declinare: sed persisto in prima opinione immotus, hoc est enim in meliorem partem Secunda Secunda S. Thomæ. § 3 inter-

rum est habendum pro vero absolute, & consequenter amplectendum ut melius: sed iudicij quod rarius fallitur, est verum ut in pluribus, ergo. De ratione verò, quia falsum est quod ille qui frequenter fallitur in bona opinione, nulli nocet. Nam nocet sibi, implendo animam suam falsis opinionibus: peius est autem nocere sibi, quam alteri.

¶ Et si contra hoc afferatur quod in litera dicitur, quod falsum iudicium de bono alterius non pertinet ad malum intellectus iudicantis, sed ad bonum affectum ipsius: sicut nec ad perfectionem intellectus secundum se pertinet cognitio singularium contingentium, magnum augetur dubium, tum quia licet ad perfectionem intellectus secundum se, non pertineat cognoscere veritatem contingentium singularium: pertinet tamen ad perfectionem intellectus, ut extenditur ad operationem, hoc est, quod licet veritas singularium contingentium non sit de perfectione intellectus speculativi, est tamen de perfectione intellectus practici.

Lib. 2. de 60. etia. Chas. cap. 27. in princ. to. 3.

Est Aug. lib. 2. de sermo. Dom. in 6. te c. 23. ante medium, to. mo 4.

margin notes on the left side of the page, including 'Intellectu hoc esse ab illo perpetratum' and 'Sicut scilicet, quod auctor certitudinem in humanis possibile, licet declaraverit illa esse, que est per idoneos testes, non tamen potest ad solam certitudinem per testes idoneos. Contingit enim quandoque sine tali certitudine rectè iudicari, ut patet de iudicio Salomonis, 3. Regum 3. qui ex iudicio piz connotionis sup occasione infantis iudicavit illum esse matrem. Sed adverte, quod huiusmodi iudicij licet possint fieri quando oportet, iudicando alicui prodesse, non tamen alterum criminis damnae: quoniam in crimine ponendo omnia debent esse clara. Vnde Salomon licet a iudicaverit infantem mulieri pie, quod proderet utrique, filio scilicet & matri: non damnatur tamen per hoc alteram homicidij, quod oppressisset filium. Ex quo namque alia certitudo haberi non potuit, debuit ex illo iudicio in-text iudicare in meliorem partem. Et similiter potest, & debet quilibet iudex facere in similibus eventibus. In humanis siquidem oportet ut pro certo eo, quod communiter creditur, quamvis verè certum non sit.

In responsione ad tertium eiusdem articuli adverte, quod quia licet iudicia non sunt nata causare malam opinionem de proximo, & inter præcipua bona hominum computatur bona de ipso opinio, quia humana gloria, cui diuinit non comparatur, in hominum opinione consistit: ideo accipiens ex leuibus iudicijs sine malum opinionem, siue vera opinionem iudicium apud se malum, iudicium facit illi, tribuens illi de malo, quod ille non meruit, aut plerumque meruit. Hoc enim iniustum esse manifeste patet, & ex hoc proximum indebitè despici, & si non affectu, factio tamè cõfiteri cum malis iniuste æstimatur. Verum tamen est, quod quia opinio imperfectum quid est in genere cognitionis, & determinationis propter hesitationem admittit, & iudicium temerarium de peccatis leuibus ratione materię imperfectum est: ideo nullum horum est peccatum mortale, sed solummodo temerarium iudicium de mortali ex leuibus iudicijs, ut in litera dicitur.

In responsione ad tertium eiusdem artic. 3. dubium occurrir, quod pacto veniretur, quod iudicium interius reducitur ad iudicium exterius, cum contingat sepe exterius iudicium fieri sine animo iudicandi exterius. Vt frequenter enim priuata persone iudicant talia mala, contra quem tamen non cogitant profere sententia damnationis: & quandoque si possent, non proferret. Ad hoc dicitur, quod quemadmodum ad homicidij vitium, reducitur non solum desiderium occidendi aliquem, sed etiam desiderium, quod aliquis moriatur, quamuis nullo pacto vellet ipsum occidere: ita ad exterioris iudicij vitium reducitur, non solum velle dare damnationis septentiam, sed qualitercumque iniuste iudicans ex leuibus causis. Eiusdem enim rationis est, iniuria temerarij iudicij inuis, & extra, quamuis non sit æquale nocementum.

¶ Super Quæstionis sexagesima Articulum quartum.

¶ In artic. 4. eiusdem 60. quæst. circa responsonem ad primum & secundum simul, dubium occurrir, & de conclusione scilicet